

Målrettede sociale indsatser i dagtilbud

Inspirationsmateriale

BØRNE- OG UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR UNDERVISNING OG KVALITET

EVA DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

IMPLEMENT CONSULTING GROUP_

Indhold

Indledning 3
Samarbejde med forældre 6
1. Hjemmet som samarbejdsramme 7
2. Læring med fysiske redskaber 8
3. Målrettet inspiration og praktisk guidning. 9
Case: Stay&Play 10
4. Tematiserede forældrearrangementer 12
Case: Forældrecaféer 14
5. Systematik i samtaler med forældre 16
Tværfagligt samarbejde 18
6. Styrkede tværfaglige møder 19
7. Tværfaglig rådgivning 21
Case: Åben dør 22
Case: Sammen om barnet 24
8. Overgangsmøder 26
9. Systematisk trivselsvurdering 27
Frivillige og civilsamfund 28
Case: Krop, sanser og følelser 30
Refleksionsspørgsmål til forældresamarbejde 32
Refleksionsspørgsmål til det tværfaglige samarbejde 33
Refleksionsspørgsmål til samarbejde med frivillige og civilsamfund 34
Litteraturliste 35

1

Indledning

I dette inspirationsmateriale kan du få viden og inspiration til samarbejdet om børn og familier i udsatte positioner med henblik på at skabe gode læringsmiljøer og de bedst mulige betingelser for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Materialet henvender sig til dig, der arbejder som pædagog eller leder i et dagtilbud, og til dig der arbejder i den kommunale forvaltning med dagtilbud og/eller tidlig indsats. Det er også relevant for dig, der er sundhedsplejerske, PPR-ansat eller socialrådgiver og som arbejder med at styrke indsatsen omkring børn i udsatte positioner i dagtilbud.

Forsøg med målrettede sociale indsatser i dagtilbud

Som en del af den politiske aftale "Stærke dagtilbud – alle børn skal med i fællesskabet" fra 2017 blev der afsat en pulje på 58 mio. kr. i perioden 2018-2022 til forsøg med målrettede sociale indsatser i dagtilbud med en høj andel børn i udsatte positioner.

De målrettede sociale indsatser skulle fokusere på samarbejde mellem dagtilbud og henholdsvis forældre, sundhedsplejersker, socialrådgivere og frivillige aktører og samtidig have modning af indsatsen som fokus.

14 kommuner modtog puljemidler til modning af en målrettet social indsats i deres dagtilbud. De har fra efteråret 2018 til efteråret 2022 arbejdet med at beskrive, implementere og udvikle indsatser, som styrker læring og trivsel hos børn i udsatte positioner. Indsatserne gennemførtes i samarbejde med forældre, sundhedsplejersker, socialrådgivere og/eller frivillige. Der var fokus på samarbejdet med forældre i stort set alle projekter, på samarbejdet med sundhedsplejersker i over halvdelen af projekterne og med socialrådgivere i knap halvdelen af projekterne. Samarbejdet med frivillige (eller civilsamfundsbaserede organisationer) blev kun berørt i meget få projekter. Der er i projektet således begrænsede erfaringer med samarbejdet mellem dagtilbud og frivillige eller civilsamfundsbaserede organisationer, og de gennemførte forsøg giver derfor også kun et begrænset bidrag til vidensgrundlaget på netop dette område.

I Danmark vokser ca. 20% af alle børn op i udsatte positioner. Det vil sige omstændigheder, der påvirker deres udviklingsmuligheder på måder, der går ud over deres læring og trivsel samt udvikling nu og her, og som også kan gøre det vanskeligt for dem at klare sig i uddannelsessystemet og på længere sigt (EVA, 2010; Jensen et al., 2009; Ringsmose, 2012; Ringsmose & Svinth, 2019; ROCKWOOL Fonden, 2016).

Da langt størstedelen af de 0-6-årige i Danmark går i et dagtilbud, har dagtilbuddene en nøglerolle i forhold til at understøtte og løfte børn i udsatte positioner (EVA 2021).

Børn i udsatte positioner er en sammensat gruppe af børn, der for eksempel kan være børn med en svag socioøkonomisk baggrund, børn med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, børn i risiko for at stå uden for fællesskabet mv. (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018).

Vidensgrundlag

Inspirationsmaterialet bygger på viden fra:

- Rapporten "Målrettede sociale indsatser i dagtilbud" udarbejdet af Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærds (VIVE) i 2018. Rapporten kortlægger litteratur og forskning samt kommunale erfaringer med praksis for samarbejde.
- Ny nordisk forskning fra 2018 til 2022 om sociale indsatser i dagtilbud.
- Evalueringsrapporten "Forsøg med målrettede sociale indsatser i dagtilbud – Evaluering" udarbejdet af Implement Consulting Group i 2022.

Læsevejledning

Materialet er opdelt i tre kapitler om forældresamarbejde, tværfagligt samarbejde samt frivillige og civilsamfund. Disse tre kapitler er bygget op omkring ni elementer, som i evalueringen af "Målrettede sociale indsatser" har vist sig betydningsfulde i forhold til at styrke samarbejdet i dagtilbud omkring børn i udsatte positioner (se figur 1). De ni elementer relaterer sig til to typer samarbejder: forældresamarbejde og tværfagligt samarbejde. Beskrivelsen af elementerne underbygges med forskningsbaseret viden og beskrivelse af udvalgte projekter. I kapitlet om frivillige og civilsamfund beskrives, hvordan samarbejdet mellem frivillige aktører og dagtilbud kan se ud via eksempler fra praksis og med viden fra forskning.

De cases, der præsenteres i materialet, er udvalgt som gode eksempler på nogle af de indsatser, der er afprøvet. Casene beskriver fælles indsigter og erfaringer, som kommunerne har fået på tværs af de målrettede sociale indsatser, de har valgt at afprøve.

Materialet kan bruges i sin helhed, men kapitlerne kan også læses hver for sig. Hvert element afsluttes med opmærksomheder, som kan bruges som inspiration til det videre arbejde med at styrke betingelser og læringsmiljøer i dagtilbud til gavn for børn i udsatte positioner.

Til sidst i materialet finder I refleksionsspørgsmål, som I kan bruge til at stille skarpt på jeres egen praksis og arbejdet med børn i udsatte positioner.

FIGUR 1: Elementer på tværs

	Styrket tillid mellem forældre og dagtilbud	Styrkede forældrekompetencer	Helhedsorienteret indsats	Individuelt tilpasset støtte
SAMARBEJDE MED FORÆLDRE				
Hjemmet som samarbejdsramme	●	●	●	
Læring ved brug af fysiske redskaber		●		
Målrettet inspiration og praktisk guidning	●	●		
Tematiserede forældrearrangementer		●		
Systematik i samtaler	●	●		
TVÆRFAGLIGT SAMARBEJDE				
Styrkede tværfaglige møder			●	●
Tværfaglig rådgivning i dagtilbud			●	
Overgangsmøder				●
Systematiske trivselsvurderinger				●

Figur 1 viser ni forskellige aktivitetstyper som har indgået i puljeprojekterne, herefter kaldet 'betydningsfulde elementer'. Dette inspirationsmateriale viser, hvordan disse ni elementer kan bidrage til styrket tillid mellem forældre og dagtilbud, at forældre får styrket deres forældrekompetencer, samt at der bliver etableret helhedsorienterede indsatser, der tilpasses det enkelte barns behov og muligheder.

2

Samarbejde med forældre

Et godt samarbejde mellem forældre og dagtilbud er vigtigt, fordi det skaber sammenhæng i barnets liv. Det gælder særligt for børn i udsatte positioner. Derfor er det vigtigt, at der i dagtilbuddene arbejdes bevidst og målrettet med at inddrage forældre til disse børn. Det er en central pointe på tværs af alle de målrettede sociale indsatser i projekterne. Vi ved også fra forskning, at indsatser, der er rettet mod at styrke børns udvikling, virker bedst, når forældrene er inddraget i et tæt samarbejde med dagtilbuddene. I dette kapitel præsenteres forskellige sociale indsatser, som har fokus på at styrke forældre i forældrerollen. De er beskrevet med henblik på at inspirere til, hvordan I kan bruge dem i jeres kommune eller dagtilbud.

1. Hjemmet som samarbejdsramme

Hjemmet som samarbejdsramme kan:

- Give dagtilbuddet mere viden om relationen mellem forældre og barn og dermed bedre forudsætninger for at forstå barnets vilkår og position.
- Skabe mere tillid mellem fagprofessionelle og forældre og dermed bedre samarbejde med forældrene i dagligdagen.
- Øge samarbejdet om barnets læring og trivsel både i hjemmet og i dagtilbuddet.
- Øge opmærksomheden på andre (yngre og ældre) børn i familien, der har behov for støtte.

Et betydningsfuldt element i at styrke samarbejdet mellem forældre og dagtilbud, når et barn er i en udsat position, er, når hjemmet bruges som den konkrete ramme for samarbejdet.

Dagtilbud kan opnå et styrket samarbejde med forældre til børn i udsatte positioner ved at flytte konkrete aktiviteter eller møder ud af institutionens rammer og hjem til familien. Når de professionelle er gæster, og forældrene er på hjemmebane, opstår der nye muligheder for forståelse, åbenhed og tillid i samarbejdet.

Samarbejdet mellem forældre og fagprofessionelle kan handle om at inspirere til håndtering af specifikke situationer i hjemmet. Det kan for eksempel være spisesituationer og aftenrutiner. Det kan også handle om, at forældrene i egne rammer fortæller om, hvor de oplever tvivl eller mangler inspiration; for eksempel til lege eller sprogstimulering i hjemmet. Det centrale er, at drøftelserne foregår i trygge omgivelser i familiens hjem med muligheden for at beskrive, afprøve og vise konkrete eksempler i en hverdagsramme.

Når I bruger hjemmet som samarbejdsramme, skal I være særligt opmærksomme på:

- At det er vigtigt at tydeliggøre, at forældrene er eksperterne på deres barn.
- At det er vigtigt, at familierne oplever at have reel indflydelse på, hvordan, hvornår og hvor længe besøgene er relevante.
- At det kan være sårbart for familierne at byde fagprofessionelle ind i hjemmet. Særligt hvis familien tidligere har haft mindre positive erfaringer med for eksempel familiebehandling.

TILLID I FORÆLDRESAMARBEJDET

Forskning viser, at den tillidsskabende og tillidsfulde relation mellem forældre og dagtilbud er præget af åbenhed, dialog og gensidighed

(Vuorinen et al., 2014 i EVA 2018B).

2. Læring med fysiske redskaber

Inddragelse af fysiske redskaber i forbindelse med læring kan:

- Styrke kompetencer og bevidsthed hos forældrene i forhold til at understøtte konkret udvikling hos deres barn.
- Give forældrene viden om alderssvarende udvikling samt betydningen af forskellige former for stimulation.
- Skabe bedre sammenhæng mellem barnets lege- og læringsmiljø derhjemme og i dagtilbuddet.
- Øge inddragelse af forældrene i dagtilbuddenes indsatser for det enkelte barn.

Når forældre tilbydes vejledning til brug af forskellige redskaber i udviklende aktiviteter med deres barn, kan der opnås en styrket bevidsthed og kompetence hos forældrene. Ved at bruge redskaberne sammen med barnet støttes forældrene i at understøtte deres barns udvikling og læring, samtidig med at nærværet styrkes.

Redskabet kan eksempelvis være en kuffert eller en rygsæk med læringsmateriale til eksempelvis sproglig eller motorisk udvikling.

Ofte står en relevant fagperson for at udlevere og introducere læringsmaterialerne til forældrene. Det kan fx være pædagoger fra dagtilbuddet, sundhedsplejersker eller bibliotekarer.

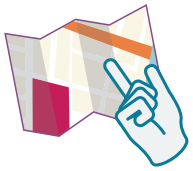
Når I bruger fysiske redskaber i forbindelse med læring, skal I være særligt opmærksomme på:

- At følge op på, hvordan forældrene bruger de fysiske redskaber efter udlevering. Hvad fungerer godt, og hvad fungerer mindre godt?
- At italesætte de små succeser, samt naturlige forskelle i udviklingshastighed. Det kan nemlig være sårbart for familierne, hvis der ikke opleves tydelige resultater af arbejdet med redskaberne.

BØRNS MULIGHEDER FOR LEG OG LÆRING I HJEMMET

Forskning viser, at børn med forældre (særligt mødre), som ikke har en uddannelse og/eller har en ikkevestlig baggrund, i højere grad end ellers har svage sproglige, matematiske og socioemotionelle kompetencer. Det hænger blandt andet sammen med, at der i disse hjem generelt set er færre læringsmuligheder for børnene. Det kan eksempelvis være bøger og alderssvarende legetøj.

(Bleses, Jensen, Nielsen, Sehested & Madsen, 2016).

3. Målrettet inspiration og praktisk guidning

Målrettet inspiration og praktisk guidning kan:

- Hjælpe forældrene til at understøtte deres barns trivsel, læring, udvikling og dannelse.
- Give et bedre indblik i familiers samværsformer, kulturelle koder og indbyrdes handlemønstre.

Nogle forældre kan have brug for ekstra støtte til forældrerollen. Sociale indsatser kan have fokus på at styrke forældrenes egne forudsætninger og kompetencer, så de får bedre mulighed for at støtte deres barns udvikling. En måde at styrke forældre i deres forældrerolle på er at invitere dem på besøg i dagtilbuddet. Besøgene kan gennemføres i forbindelse med hentning, hvor en pædagog tager sig specifik tid til at være sammen med den enkelte familie. Det kan skabe afsæt for fælles forståelse mellem dagtilbuddet og forældrene. Når forældrene har større indsigt i dagligdagens rytme og indhold i dagtilbuddet, kan det være nemmere for dem at forstå og indgå i et samarbejde med dagtilbuddet. Herudover kan personalet, når forældrene inviteres ind i dagtilbuddet, tilbyde forældre inspiration, råd og praktisk guidning. Dette kan hjælpe forældrene til at stimulere og understøtte deres barns trivsel, læring og udvikling derhjemme.

Forældre til børn i udsatte positioner oplever at få inspiration til leg og andre aktiviteter, som understøtter deres barns trivsel, når de deltager i guidet leg rammesat af pædagogerne i deres barns dagtilbud. Aktiviteterne kan tage udgangspunkt i forskellige former for leg og samvær og foregå i dagtilbuddet eller et andet sted som eksempelvis det lokale bibliotek. Fælles for aktiviteterne er, at de bliver introduceret og rammesat af en fagprofessionel, og at forældrene har mulighed for at øve sig sammen med – og blive guidet af – de fagprofessionelle. Det gør, at forældrene føler sig mere sikre og kompetente i forhold til at fortsætte aktiviteterne i hjemmet efterfølgende. Samtidig får dagtilbuddet gennem aktiviteterne et vigtigt indblik i familiernes samværsform, kulturelle koder samt indbyrdes handlemønstre. Det giver et godt afsæt for at understøtte barnets udvikling i dagtilbuddet.

Når I arbejder med målrettet inspiration og praktisk guidning, skal I være særligt opmærksomme på:

- At indholdet altid skal introduceres og rammesættes af en fagprofessionel.
- At det gøres på en måde, hvor forældrene får mulighed for at øve sig sammen med og blive guidet af de fagprofessionelle. Det gør, at forældrene føler sig mere sikre og kompetente i forhold til at lave aktiviteterne i hjemmet.
- At indholdet tilrettelægges med fokus på, at det skal kunne indarbejdes som hverdagsaktiviteter i hjemmet og ikke kræve forberedelse eller særlige redskaber.
- En klar formidling om, hvordan aktiviteterne kan se ud, og hvad børnene får ud af dem, da det er vigtigt for forældrenes motivation.

Case:

Stay&Play
Vesthimmerlands Kommune

Vesthimmerlands Kommune har som en del af indsatsen Fremskudt forældresamarbejde arbejdet med udlevering af sprogkufferter og Stay&Play. Målgruppen er forældre og børn i alderen 0-2 år i udsatte positioner, som har behov for støtte til arbejdet med barnets sproglige udvikling, herunder særligt tosprogede familier. Formålet med indsatsener blandt andet at inddrage og aktivere forældre i sprogligt udviklende aktiviteter, så forældrene udvikler deres kompetencer til at understøtte deres barns sproglige udvikling bedst muligt.

Hvordan gør de?

Forældrene, som er med i Stay&Play, bliver identificeret af sundhedsplejersken på hjemmebesøg eller det pædagogiske personale i dagtilbud. Familierne får udleveret en sprogkuffert fra enten bibliotek eller dagtilbuddet. Sprogkufferten indeholder sprogudviklende læringsredskaber, som er inspireret af materiale udviklet af TrygFondens Børneforskningscenter herunder vejledninger og QR-koder til inspirationsfilm. Der arbejdes med to kufferter; en målrettet børn på 8 måneder, og en målrettet børn på to år. En pædagog

fra dagtilbuddet med gode kompetencer inden for sprogarbejde gennemgår sammen med forældrene redskaberne i sprogkufferten, og de bliver vejledt i at bruge dem derhjemme.

For de børn, der er startet i dagtilbud, bliver forældrene inviteret til Stay&Play. I de enkelte dagtilbud er der et lokale, hvor pædagogen i fred og ro kan gennemføre lege og andre aktiviteter med forældrene og barnet. Ofte er det pædagogen, der starter legen med barnet, hvorefter forældrene gradvist bliver inddraget.

Hvilke erfaringer har kommunen gjort undervejs?
Vesthimmerlands Kommune har erfaret, at forældre er tilbageholdende med at tage imod tilbuddet, hvis de ikke i forvejen er trygge i relationen til det pædagogiske personale. Det har derfor været vigtigt, at der ved udleveringen af sprogkufferten er blevet sat tid af til, at en pædagog fra dagtilbuddet kan give forældrene en grundig introduktion til formålet og indholdet i kufferten. Endvidere er erfaringen, at familier efter deltagelse i Stay&Play generelt oftere indgår i sparring, dialog og samarbejde med det pædagogiske personale end før deres deltagelse.

Vesthimmerlands Kommune har også erfaret, at det er nemmere at skabe et trygt rum for forældrene, hvis der kun deltager én familie i sessionerne. Det giver pædagogen en bedre forudsætning for at få en forståelse af forældrenes tilgang til barnet og dermed for at imødekomme familiens og barnets behov. En pædagog fra Vesthimmerlands Kommune fortæller for eksempel:

"Ved at sidde med en familie lærer vi mere specifikt om deres kultur og handlevaner. Det giver en respekt og en bedre forståelse for barnets udvikling og trivsel."

Hvad kræver det?
For at planlægge og afholde Stay&Play er det nødvendigt, at der er bred accept blandt det pædagogiske personale og ledelsen af, at en pædagog ikke deltager i det almindelige arbejde på stuen, imens sessionerne foregår. I Vesthimmerlands Kommune er det prioriteret at afsætte 30 minutter hver 14. dag til hver familie i Stay&Play. Det er en forudsætning for Stay&Play, at det pædagogiske personale arbejder med at opbygge tillid og en god relation til forældrene, hvor de trinvis introduceres til, hvordan de kan støtte deres barns læring og trivsel.

"Det der med at pædagogen viser, hvordan man skal læse en bog. Pædagogen viser, hvordan man synger en sang. Pædagogen viser, hvordan man leger en leg. Det er det, der er aller aller vigtigst – i stedet for at man bare fortæller det."

Logopæd i Vesthimmerlands Kommune

4. Tematiserede forældrearrangementer

Tematiserede forældrearrangementer kan:

- Skabe et fælles afsæt for arbejdet med at understøtte det enkelte barn i både institution og hjem.
- Styrke relationen imellem forældrene, personale og børn i dagtilbuddet.
- Bidrage til at forældre i højere grad involverer sig i fællesskabet med andre forældre og dagtilbuddet.

Kollektive arrangementer udgør i mange dagtilbud en fast del af forældresamarbejdet. De tager form af blandt andet forældremøder og sociale arrangementer som sommerfest, julearrangement og fællesspisning. De kollektive arrangementer kan være en anledning til, at forældrene lærer hinanden at kende og er dermed vigtige for at skabe et inkluderende fællesskab for både børn og voksne.

Tematiserede forældrearrangementer kan tage afsæt i en bred vifte af emner såsom hverdagens rutiner, særlige pædagogiske temaer eller fagligt målrettet indhold præsenteret af eksempelvis sundhedsplejerske eller socialrådgiver. Det centrale er, at temaet er relevant for den aktuelle forældregruppe og præsenteres som et inspirationsoplæg med særligt fokus på, hvordan viden kan omsættes til en ændret praksis både i dagtilbuddet og i hjemmet. Dette kan for eksempel omhandle søvn, kost, håndtering af skilsmisse eller redskaber til styrkelse af forældre-barn-relationen.

Når I arrangerer tematiserede forældrearrangementer, skal I være særligt opmærksomme på:

- At forældreengagementet i høj grad afhænger af, at indholdet er interessant og relevant og har fokus på barnet.
- At afsætte den nødvendige tid til planlægningen af arrangementerne.
- At overveje, hvordan I bedst kan give forældrene indblik i nogle af de rammer, hverdagen i dagtilbuddet udspiller sig i.

little tikes.

Case:

Forældrecaféer

Frederikshavn Kommune

Frederikshavn Kommune har arrangeret Forældre-caféer som en del af en samlet indsats om et Styrket deltagende forældresamarbejde. Forældrecaféer er for alle børn og forældre i dagtilbuddene, dog med særligt fokus på børn og forældre i udsatte positioner. Det pædagogiske personale deltager i alle foræld-recaféerne, og hver anden gang deltager også en sundhedsplejerske, der er fast knyttet til dagtilbuddet. Med afsæt i aktuelt pædagogisk og sundhedsfagligt indhold er formålet med Forældrecaféer at skabe et miljø, hvor forældre får hjælp og støtte til, hvordan de kan styrke deres hjemmelæringsmiljø og derigennem øge deres barns trivsel.

Hvordan gør de?

Forældrecaféer bliver afholdt fire eftermiddage om året og har en varighed på 1-1,5 time.

Inden en forældrecafé afholdes, bliver forældre inddraget i planlægningen for at sikre, at caféernes indhold er relevant og interessant i forældrenes optik. Det er for eksempel samling, børnemassage, sanglege og musik, mad og måltider. Formålet er at

understøtte relationen mellem forældre og barn i hverdagen. For at fastholde forældrenes engagement og deltagelse bliver indholdet løbende tilpasset. Flere af forældrecafeerne afvikles stuevis med afsæt i en enkelte børnegruppe/stue. Det skaber nærhed til børn og forældre og minimerer ressourceforbruget ift. personaletimer. Sundhedsplejersken deltager også i forældrecaféerne, og tilbyder derudover også åben rådgivning til forældrene.

For at give forældrene de bedste muligheder for at deltage i forældrecaféerne i en travl hverdag, arbejder dagtilbuddene med fleksibel deltagelse i caféerne. De forventer for eksempel ikke, at forældrene skal deltage i hele arrangementet. Caféerne indeholder også ofte fællesspisning, dels for at gøre det nemt for familierne at deltage, dels for at skabe et styrket sammenhold mellem forældre, børn og dagtilbuddets personale.

Hvilke erfaringer har kommunen gjort sig undervejs?

Det er erfaringen fra Frederikshavn Kommune, at det er nødvendigt, at det pædagogiske personale i dagtilbuddet aktivt opsøger forældre og opmuntrer dem til at deltage i forældrecaféerne. Et element i det er, at informationsmaterialer om forældrecaféerne er lettilgængelige og synlige i dagtilbuddet. Frederikshavn Kommune har også erfaret, at forældre gennem Forældrecaféer er blevet inviteret med ind i dagtilbuddets daglige pædagogiske arbejde og har fået en aktiv rolle. Sanglege, historiefortælling og lignende er blevet introduceret af det pædagogiske personale, hvorefter forældre selv har prøvet aktiviteterne med deres barn.

Det er også erfaringen, at der ved arrangementerne bliver dannet relationer forældrene imellem, hvilket skaber en større sammenhængskraft og samhørighed blandt familierne i dagtilbuddet. Samtidig resulterer det i nye venskaber mellem børnene.

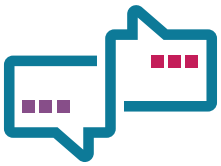
Særligt sundhedsplejerskens deltagelse på Forældrecaféer gør det nemt for forældrene såvel som pædagoger i dagtilbuddet at få besvaret sundhedsfaglige spørgsmål og sat disse ind i en daglig kontekst.

Hvad kræver det?

At afholde Forældrecaféer kræver, at der afsættes ressourcer særligt til det planlæggende arbejde, der blandt andet skal sikre en høj grad af forældredeltagelse. Caféerne skal planlægges i god tid, så forældrene kan nå at planlægge deres deltagelse. Den tværgående planlægning med både forældre, sundhedsplejerske og forældre kræver også, at der investeres tid i at opbygge en ligeværdig samarbejdsrelation.

"Vi er blevet mere nysgerrig på forældrene, og vi har lagt vores faglighed lidt ned for at give plads til, hvad forældrene har brug for… Vi ser forældrene som en ressource og inddrager dem i det pædagogiske arbejde."

Pædagog i Frederikshavn Kommune

5. Systematik i samtaler med forældre

Systematik i samtaler med forældre kan:

- Hjælpe pædagogisk personale med at komme omkring både udfordringer og ressourcer i samtaler med forældre.
- Understøtte, at forældrene oplever samtalerne med det pædagogiske personale som ligeværdige
- Bidrage til at samtalerne fører til beslutninger om tydelige handlinger i forhold til den konkrete udfordring.

Forskning peger på, at dagtilbud har større succes med at inddrage forældrene, når de klart formulerer, hvad de forventer af forældrene (EVA 2019). Tydelig kommunikation kan sikres ved at bruge en systematisk tilgang i samtaler med forældre. Systematikken bidrager til at afdække forhold, der er vigtige at kende til for at kunne skabe de bedste betingelser for barnet. Systematikken kan også bidrage til, at der bliver lavet konkrete aftaler om handlinger, der løbende kan følges op på. Systematik i samtaler skaber både en bedre fælles forståelse for barnet og familiens situation og en oplevelse blandt mange forældre af at blive inddraget i beslutninger om indsatser for barnet. Der findes en række konkrete redskaber og teknikker, der kan anvendes til at styrke samtalerne mellem fagprofessionelle og forældre

Når I arbejder med systematiserede samtaler (særligt LØFT og SoS), skal I være opmærksomme på:

- At det kræver træning og uddannelse at facilitere samtalerne. En sådan uddannelse kan dog være givet godt ud, da forældrene som regel føler sig mere trygge, fordi der er et tydeligt ansvar for at komme hele vejen rundt, samle op og sikre aftaler og opfølgning.
- Om I skal lade en anden fagprofessionel end det daglige pædagogiske personale foretage samtalen. En fordel ved dette kan nemlig være, at forældrene oplever denne som en "neutral" tredjepart. Dette bidrager til, at samtalen opleves som ligeværdig.
- At der skal afsættes mere tid end normalt til samtaler og opfølgninger. I mange tilfælde oplever både fagpersoner og forældre dog, at det er det værd. De systematiske samtaler betyder, at det både for forældre og fagprofessionelle bliver tydeligt, hvordan barnets læring og trivsel påvirkes af henholdsvis ressourcer og udfordringer i familien. Den fælles forståelse giver et positivt afsæt for forældresamarbejdet efterfølgende, fordi forældrene oplever at være en del af beslutningsprocessen og løsningen.
- At inddrage forældrenes perspektiver i jeres refleksioner omkring jeres praksis med et professionelt og kvalificeret blik.

Se forældrene som en ressource – men stå også ved jeres faglige indsigt

Forskning peger på, at en tillidsfuld relation mellem forældre og dagtilbud i høj grad hviler på, at begge parter inddrages som en ressource. Det betyder, at det blandt andet er vigtigt, at det pædagogiske personale i dagtilbuddet lytter til og tager forældrenes viden om barnet i betragtning, når der arbejdes med hele børnegruppens læring og trivsel samt udvikling og dannelse. Omvendt er det også vigtigt, at det pædagogiske personale giver forældrene indblik i deres pædagogiske faglighed. Det kan blandt andet gøres ved at:

Være åbne for spørgsmål til det pædagogiske arbejde.

- Dele faglige begrundelser og intentioner med forældrene.
- Give forældrene indblik i, hvad det ønskede mål med specifikke aktiviteter er.

Når forældre og dagtilbud sammen deler deres viden, kan de i fællesskab blive klogere på, hvad der er vigtigt for barnet (EVA, 2019).

3

Tværfagligt samarbejde

Forskning viser, at et konstruktivt tværfagligt samarbejde skaber sammenhæng i barnets liv og understøtter den pædagogiske praksis omkring barnet (VIVE 2018). Sundhedsplejersken kan eksempelvis være med til at understøtte en god overgang fra hjem til dagtilbud og skabe grobund for et godt samarbejde mellem dagtilbud og forældre. Når dagtilbud og socialrådgivere samarbejder, giver det en mere helhedsorienteret vurdering af barnet i den udsatte position og dets familie. Et tværfagligt samarbejde understøtter dermed, at opsporing kan ske tidligere, så en eventuel indsats kan igangsættes hurtigere til gavne for det enkelte barns trivslen.

6. Styrkede tværfaglige møder

Styrkede tværfaglige møder kan:

- Understøtte en helhedsorienteret forståelse af familiens situation.
- Styrke det tværgående samarbejde og understøtte en tydeligere opgavefordeling mellem de forskellige faggrupper og organisatoriske enheder.
- Skabe større trivsel hurtigere gennem en helhedsorienteret forståelse af udfordringerne og løsningsmulighederne.
- Understøtte forståelse for de forskellige fagligheders rolle i indsatsen.
- Skabe tydelighed om den pædagogiske faglighed og dermed større faglig tryghed blandt de deltagende pædagoger.

Tværfaglige teams kan have en god effekt ift. at koordinere en tidlig forebyggende indsats. I det fleste tilfælde er de tværfaglige møder blevet afholdt i de enkelte dagtilbud. Blandt deltagerne er der oftest en fast kerne af deltagere, der ved behov suppleres med yderligere fagligheder. Kernen består de fleste steder af en sundhedsplejerske, en socialrådgiver og en psykolog, der mødes med pædagogisk personale i det enkelte dagtilbud. Derudover suppleres i forskellig grad kommunerne imellem med en logopæd, fysioterapeut, to-sprogspædagog, ergoterapeut eller pædagogisk konsulent.

En tidlig indsats understøtter muligheden for at handle på mindre udfordringer, inden de vokser sig store. Ved at inddrage fagpersoner, der ikke er en del af det faste pædagogiske personale i dagtilbuddet, i drøftelsen af indsatser for børn i udsatte positioner, kan der opnås en mere helhedsorienteret tilgang til at styrke barnets trivsel og læring. Dette understøtter også videndeling om eksisterende og relevante muligheder for støtte til forældre og børn på tværs af fagligheder.

Når I arbejder med bred involvering og systematik i tværfaglige møder, skal I være opmærksomme på:

- At det kræver en stor indsats og tydelig ledelse at få almen- og specialområdet til at arbejde sammen.
- At fastlægge møderne ud fra en fast mødestruktur. Det er med til at sikre at alle faglige perspektiver kommer i spil.
- Inddrage de forskellige fagligheder så tidligt som muligt og med en så tydelig rollefordeling som muligt.

DET TVÆRFAGLIGE SAMARBEJDSRUM

Det er vigtigt, at der i det tværfaglige samarbejde etableres et læringsrum, hvor alle faggrupper lærer af hinanden, og der dannes en fælles forståelse for arbejdet. Herudover er det vigtigt, at professionerne har ligeværdig status, og at alle parter har positive forventninger til hinanden. Det understøtter en fælles forståelse faggrupperne imellem, i forhold til hvad der identificeres og kategoriseres som udsathed. Tegn og indikatorer, der for nogle faggrupper opfattes som bekymrende, kan opfattes af andre som normale og uproblematiske (Theilmann 2020).

7. Tværfaglig rådgivning

Tværfaglig rådgivning kan:

- Skabe et trygt og tillidsfuldt rum, hvor forældre kan spørge om hjælp tidligere, så der kan handles på udfordringer, inden de vokser sig store.
- Understøtte at forældre får hjælp til at overkomme udfordringer i eget liv, så forældre-barn relationen styrkes
- Styrke forældrenes tillid til, at socialforvaltningen kan og vil hjælpe dem og deres barn.
- Styrke relationerne mellem det pædagogiske personale og andre fagpersoner, der understøtter muligheden for kontinuerlig faglig sparring og en helhedsorienteret tilgang til barnets trivsel og læring

Når dagtilbud har et tæt samarbejde med forskellige fagprofessioner, øges chancen for, at børn i udsatte positioner opspores tidligere, og en eventuel indsats kan hurtigere igangsættes.

Én måde at styrke samarbejdet mellem forskellige fagligheder, er ved at gøre tværfaglig rådgivning i dagtilbuddet mere tilgængeligt for dagtilbuddets personale og for forældre. Det gøres ved at skabe et synligt tilbud om tværfaglig rådgivning til forældrene i hverdagsrammen i dagtilbuddet. Det gør det nemmere at opsøge hjælp og rådgivning for forældrene, fordi nogle af barriererne for at opsøge rådgivningen, som for eksempel transport og logistik omkring rådgivningens beliggenhed, booking af tid eller udfyldelse af skemaer, er fjernet. Det centrale er, at der skabes mulighed for, at forældrene uforpligtende kan få sparring fra forskellige fagprofessionelle om, hvad der kan understøtte familien og barnets behov her og nu.

Når I arbejder med tværfaglig rådgivning, skal I være særligt opmærksomme på:

- At planlægge den tværfaglige rådgivning med blik for familiernes hverdag
- At placere rådgivningen i et tidsrum, der passer flest mulige forældre
- At gøre information om tilbuddet let tilgængeligt med henblik på at ramme de forældre, som er i den primære målgruppe

Case:

Åben dør

Vejle Kommune

Vejle Kommune har i forbindelse med deres projekt Helhedsorienteret familie- og dagtilbud etableret indsatsen Åben dør, hvis målgruppe er både det pædagogiske personale og familier knyttet til dagtilbuddene. Formålet med Åben dør er, at såvel forældre som pædagogisk personale har let adgang til rådgivning og vejledning, når et behov eller en bekymring for et barn opstår.

Hvad gør de?

Åben dør er en indsats, hvor en sundhedsplejerske og en socialrådgiver på ugentlig basis og uden forhåndsaftale er tilgængelige for tværfaglig rådgivning og vejledning i dagtilbud beliggende i kommunens udsatte boligområder. For mange forældre bosiddende her kan det nemlig være en barriere for at få støtte og vejledning, at man skal henvende sig til børne- og familieafdelingen i kommunen.

Åben dør tilbydes på et fast tidspunkt tilpasset forældregruppen i det enkelte dagtilbud. Tilbuddet bliver afholdt på samme dag, sted og tidspunkt hver uge og har en varighed af to timer. Åben dør bliver afholdt i et mødelokale, hvor der er mulighed for at lukke døren, så samtalerne med sundhedsplejersken og socialrådgiveren kan foregå fortroligt, og hvor der

er mulighed for, at forældrene kan opsøge rådgivning, uden at andre forældre eller det pædagogiske personale ved det.

Alle familier bliver informeret om tilbuddet i forbindelse med barnets indkøring i dagtilbuddet. Det pædagogiske personale vejleder og støtter derefter løbende forældrene i brugen af tilbuddet.

Under Åben dør sørger personalet i dagtilbuddet for, at der er kaffe og te til forældrene, der gør brug af tilbuddet, og socialrådgiver og sundhedsplejerske befinder sig i Åben dør-lokalet i hele tidsrummet.

Hver 14. dag afholder det pædagogiske personale i dagtilbuddet sammen med sundhedsplejersken og socialrådgiveren et koordineringsmøde af cirka en halv times varighed. Her er der mulighed for at drøfte forløbet, hvorvidt nye behov er opstået, eller om der er behov for at følge op på nogen af henvendelserne i Åben dør.

Hvilke erfaringer har kommunen gjort sig undervejs?

Vejle Kommune erfarede, at det er vigtigt at tydeliggøre over for forældrene, at formålet med tilbuddet er at støtte forældrene i forældrerollen og styrke samarbejdet med dagtilbuddet, og at der ikke er tale om en indsats, som er del af et kommunalt forløb eller en formel sagsbehandling. Tidligere erfaringer fra kommunen viser nemlig, at forældre som udgangspunkt oplever det utrygt at kontakte fagpersoner i en kommunal ramme om bekymringer eller tvivl, fordi de er usikre på konsekvenserne. En del af formålet med at igangsætte Åben dør var derfor at afprøve, hvorvidt en mindre formel ramme for faglig rådgivning til forældrene ville resultere i, at forældrene i højere grad ville opsøge hjælp og vejledning. Vejle Kommune erfarede også, at forældre, der har benyttet tilbuddet, er mere opsøgende og modtagelige over for anden hjælp fra kommunen.

Hvad kræver det?

For at implementere og afholde Åben dør kræver det, at der på tværs af alle involverede parter er en stærk ledelsesopbakning til at allokere tid til rådgivningen. Det er i Vejle Kommune prioriteret at afsætte to timer ugentlig pr. dagtilbud til Åben dør. Derudover forudsætter det, at der investeres tid i samarbejdsrelationen mellem det pædagogiske personale og de fagprofessionelle, der indgår i rådgivningen. Det kræver samtidig, at det pædagogiske personale løbende kommunikerer til forældrene om tilbuddet og dets formål samt hjælper dem til at bruge det.

Erfaringer fra Vejle Kommune viser også, at der kan være behov for, at der er en tolk til stede, så også forældre, der ikke taler godt nok dansk til at få vejledning og hjælp på dansk, kan deltage. Der kan også være behov for at overveje, hvordan man bedst muligt tager hensyn til de forældre, som afleverer og henter på skæve tidspunkter og derfor ikke er i dagtilbuddet, når Åben dør afholdes.

"Vi kan tilbyde hurtig og let hjælp til det, der fylder, så forældrene får større overskud til barnet. I sidste ende giver det større overskud hos forældrene til at være de kærlige og nærværende forældre, som de ønsker."

Pædagog fra Vejle Kommune

Case:

Sammen om barnet

Helsingør Kommune

Helsingør Kommune har arbejdet med indsatsen Sammen om barnet. Målgruppen er 0-3-årige børn i dagtilbud, hvor der er en bekymring for såvel barnets læring og trivsel som for sundhed og udvikling. Der har været særligt fokus på familier, hvor graden af udsathed ikke umiddelbart fører til en underretning.

Hvordan gør de?

I Sammen om barnet støtter pædagoger og udgående rådgivere forældre i deres forældrekompetencer. Indsatsen består blandt andet af hjemmebesøg, hvor en fast pædagog og en fast udgående rådgiver kommer hjem til familien hver 14. dag i en periode på op til otte måneder. I Sammen om barnet bruges metoden Den Løsningsfokuserede Tilgang (LØFT), der sætter fokus på, hvilke ønsker forældrene har i forhold til udvikling for barnet og/eller familien, og hvilke muligheder og ressourcer de kan trække på. LØFT-samtalerne giver det pædagogiske personale og rådgiveren øget indblik i familiens situation og understøtter en målrettet tværfaglig og løsningsfokuseret indsats.

Ved et af de første møder mellem forældrene, pædagogen og den udgående rådgiver aftales mål for barnets trivsel og udvikling, og der udvikles en handleplan for forløbet. Med udgangspunkt i de aftalte målsætninger og handleplanen består de efterfølgende besøg af rådgivning og vejledning, der støtter forældrene i deres forældrerolle. Efter hvert besøg laver den udgående rådgiver et kort referat

i et LØFT-skema, som drøftes med forældrene ved næste besøg. Dette gøres for at sikre sammenhæng og retning i forløbet. Den udgående rådgiver er desuden fast til stede i dagtilbuddet, så de kan indgå i tværfaglig dialog og sparring omkring barnet.

Hvilke erfaringer har kommunen gjort sig undervejs?

Erfaringen fra Helsingør Kommune er, at hjemmebesøg har givet det pædagogiske personale og rådgivere dybere indblik i familiernes livssituation og vilkår derhjemme. Forældre, der har haft gode oplevelser med Sammen om barnet, er mere opsøgende for at få støtte i deres forældrerolle, også efter endt indsats. Det er de, fordi indsatsen bidrager til en bedre relation mellem dagtilbud og forældre. Ifølge det pædagogiske personale oplever forældrene, at de i højere grad end tidligere bliver mødt i øjenhøjde og som ligeværdige samarbejdspartnere. Mange forældre beskriver, at det er første gang, de føler, at de byder ind med noget relevant i samarbejdet med dagtilbuddet.

Endnu en erfaring, som Helsingør Kommune har gjort sig gennem Sammen om barnet, er, at rådgiveren aflaster leder og pædagogisk personale, når rådgiveren er fysisk til stede i dagtilbuddet. Dagtilbuddet får lettere adgang til sparring og vejledning ved begyndende bekymring for børn. Derudover har både det pædagogiske personale og rådgiveren fået bedre forståelse for hinandens roller. Det tværfaglige samarbejde har styrket det pædagogiske personales opmærksomhed på tidlig opsporing af børn med støttebehov. De oplever, at de gennem Sammen om barnet har opsporet børn, som de tidligere først ville have opdaget, når problemerne havde vokset sig større.

Desuden oplever både det pædagogiske personale og forældrene, at det er meget positivt at kunne få råd og vejledning fra en udgående rådgiver, der ikke samtidig har en myndighedsfunktion. Det betyder, at tærsklen, for hvornår rådgiverne bliver kontaktet, er sænket.

Hvad kræver det?

Indsatsen kræver, at det pædagogiske personale får indgående kendskab til LØFT både som mindset og metode. Det kan for eksempel ske gennem kurser, oplæg eller sidemandsoplæring kolleger imellem.

Derudover er det vigtigt, at rådgiverne har indgående kendskab til kommunens forskellige procedurer og indsatser, der kan støtte familierne i udsatte positioner, så de kan tilbyde den bedst mulige støtte til forældrene. Derudover er det vigtigt, at rådgiveren er fysisk til rådighed i dagtilbuddet uden for formelle mødefora. Helsingør Kommune har erfaret, at det ofte er her, at både forældre og det pædagogiske personale henvender sig.

"Familierne har haft et forum, hvor det har været muligt at søge råd og vejledning, hvor der er personale til stede – både pædagoger og socialrådgivere – som har en bredere palette i forhold til barnets udfordringer."

Pædagog i Helsingør Kommune

8. Overgangsmøder

Overgangsmøder kan:

- Skabe en tillidsfuld relation mellem forældre og dagtilbud, som gør overgangen til dagtilbud tryggere.
- Etablere en forståelse for familiens situation, som gør det muligt at handle på mindre udfordringer, inden de vokser sig større.
- Styrke relationerne mellem det pædagogiske personale og sundhedsplejerske.
- Styrke vidensdeling mellem dagtilbud og sundhedsplejen, hvilket understøtter en helhedsorienteret tilgang til barnets læring og trivsel.

Overgangsmøder med involvering af familie og sundhedsplejerske kan lette overgangen fra hjem til dagtilbud for barn og familie. Mødet klæder dagtilbuddet på til at understøtte barnet i overgangen og sikre opmærksomhed på de behov, barnet har.

Overgangsmødet tager ofte afsæt i sundhedsplejerskens eksisterende kendskab til familien for at skabe et bedre afsæt for dialogen. Sundhedsplejerskens rolle er her at sikre overlevering af relevant viden om familiens situation i et trygt rum, hvor familien oplever sig støttet i samtalen, fordi sundhedsplejersken har været en del af familiens opstart som familie og forældre. Dagtilbuddene får gennem overgangsmøderne særlig relevant viden om familiens vilkår og ressourcer, og sammen med forældrene kan de derefter forberede den gode opstart i dagtilbuddet.

Når I arbejder med overgangsmøder, skal I være særligt opmærksomme på:

- At et overgangsmøde, der gennemføres i forbindelse med sundhedsplejerskens 8- eller 10-måneders besøg i hjemmet, kan drages nytte af den relation, som sundhedsplejersken har opbygget til familien. Dette kan gøre det nemmere for pædagogen at træde ind i hjemmet, og forældrene kan blive mere trygge i overgangen til dagtilbuddet.
- At et overgangsmøde, der afholdes, efter at barnet har været i dagtilbuddet i noget tid, vil betyde, at det pædagogiske personale bedre kender barnet og derfor har bedre forudsætninger for at inddrage deres pædagogiske perspektiver på barnets trivsel i dagtilbuddet.

SAMMENÆNG I BARNETS LIV

Samarbejde om overgange er en vigtig del af det at skabe sammenhæng mellem børnenes livsverdener. Når koblingen mellem barnets livsverdener styrkes, skaber det tryghed og genkendelighed for barnet. (EVA 2019). Herudover viser forskning, at dagtilbud som giver børnene gode udviklingsmuligheder, blandt andet er kendetegnet ved et særligt fokus på børnene. Det er dagtilbud, hvor indlevelsen i barnets situation og behov, er mere styrende for det pædagogiske arbejde end andre mere generelle målsætninger for det enkelte dagtilbuds arbejde (Ringsmose og Svinth 2019).

9. Systematisk trivselsvurdering

Systematisk trivselsvurdering kan:

- Give et fælles sprog og en fælles forståelse af trivsel på tværs af dagtilbud og sundhedspleje.
- Gøre det lettere for forældre at forstå og involvere sig i en særlig indsats omkring deres barn, når indsatsen sker på baggrund af en systematisk trivselsvurdering.
- Gøre det nemmere at overlevere viden i overgange og ved andre brud i forløb.
- Understøtte løbende justering af igangværende indsatser omkring børn i udsatte positioner på baggrund af nye trivselsvurderinger.
- Give et samlet overblik over trivslen på tværs af børnegruppen og ikke kun de enkelte børn.

Systematiske trivselsvurderinger kan styrke det opsporende arbejde og muliggør tidlige indsatser målrettet børn i begyndende mistrivsel. Når pædagoger og sundhedsplejersker via en systematisk trivselsvurdering får en fast ramme for vurderingen af børns trivsel og herigennem et fælles sprog om trivsel, er erfaringen, at kommunikationen omkring børn i udsatte positioner bliver mere entydig og struktureret. Resultatet er et styrket internt og tværfagligt samarbejde. Desuden kan der på baggrund af en systematisk trivselsvurdering igangsættes et styrket forældresamarbejde, hvor forældrene tidligt involveres i bekymringen og i en tidlig indsats omkring barnet.

Det systematiske element består af, at der afsættes tid til, at hvert enkelt barn trivselsvurderes med en fast kadence ud fra en fast, som anvendes af alle medarbejdere på tværs af dagtilbud og/eller sundhedsplejersken. Trivselsvurderingerne bidrager til, at de involverede parter aktivt forholder sig til alle børns trivsel, uagtet om man har en indledende bekymring eller ej. Vurderingerne drøftes efterfølgende i et internt forum, hvorefter forældre involveres i vurderinger, der kan give anledning til bekymring. Den systematiske tilgang indebærer desuden, at der på tværs af de involverede parter er etableret klare retningslinjer for, hvornår en given trivselsvurdering giver anledning til, at der igangsættes en indsats, eller en eksisterende indsats tilpasses.

Konkrete værktøjer til at foretage trivselsvurderingerne kan eksempelvis være ADBB, TOPI, Kompetencehjulet og Trivselslinealen.

Når I arbejder med systematisk trivselsvurdering, skal I være særligt opmærksomme på:

- At systematik omkring trivselsvurderinger kræver, at man på tværs af alle involverede medarbejdere får skabt en fælles forståelse af værktøjet.
- At en systematisk trivselsvurdering kræver, at forældrene får en grundig introduktion til formålet og strukturen.

4

Frivillige og civilsamfund

Samarbejdet mellem frivillige aktører og dagtilbud har en anden karakter end samarbejdet med forældre, sundhedsplejersker og socialrådgivere. Frivillige kan bidrage til sociale indsatser på flere forskellige måder. Det kan være, at dagtilbuddet samarbejder med frivillige foreninger om en social indsats, eller det kan være forældre, der på frivillig basis er med til at arrangere forældrecaféer i dagtilbuddet. Det handler om at se, hvordan de frivillige aktører bedst kan bidrage og sørge for, at rammerne ikke utilsigtet gør det svært for de frivillige at være en del af indsatser.

I projektet om forsøg med målrettede sociale indsatser har to kommuner samarbejdet med aktører, som er enten frivillige eller en del af det omgivende civilsamfund.

Praksiseksempler:

- I Svendborg Kommune har man arbejdet med at inddrage frivillige som læsevenner for børn i børnehaver. En gruppe af frivillige er blevet oplært i dialogisk læsning og tilbyder dialogisk læsning både i dagtilbud og i børnenes hjem. På denne måde bidrager frivillige til at styrke børnenes sprogudvikling.
- I Glostrup Kommune, som beskrives i casen på næste side, har man samarbejdet med DGI om et styrket fokus på børns motoriske udvikling.

Evalueringen har ikke fundet nogen elementer, som har vist sig særligt betydningsfulde i forhold til samarbejdet med frivillige aktører omkring børn i udsatte positioner. Det skyldes blandt andet, at få kommuner har valgt at involvere frivillige aktører i den sociale indsats. Dog er der flere perspektiver, som er vigtige at holde sig for øje, hvis I ønsker at involvere frivillige og civilsamfund i arbejdet med børn i udsatte positioner.

Når I arbejder med frivillige og civilsamfund, skal I være særligt opmærksomme på:

- At det overordnet set er vigtigt at kommunikere klart, hvordan de frivillige aktører bedst kan bidrage.
- At sørge for, at rammerne ikke utilsigtet gør det svært for de frivillige at være en del af en indsats.

FRIVILLIGE KAN GØRE EN FORSKEL

Vender vi blikket mod forskningen behandles samspillet mellem frivillige og civilsamfund og dagtilbud kun i meget begrænset omfang. Et forskningsstudie peger på, at samarbejdet mellem dagtilbud og biblioteker kan bidrage til eksempelvis dagtilbuddets sprogstimulerende miljø (Svenson 2011).

Case:

Krop, sanser og følelser
Glostrup Kommune

Glostrup Kommune har som en del af deres projekt Det sunde liv implementeret indsatsen Krop, sanser og følelser udviklet af DGI. Fokus i Krop, sanser og følelser er at styrke børns motorik. Gennem samarbejdet med DGI er det pædagogiske personale blevet undervist i børns motorik, og hvordan der kan arbejdes målrettet med at styrke denne i den daglige pædagogiske praksis. Særligt har der været fokus på primærsansernes betydning for tilegnelse af motoriske færdigheder gennem leg. Desuden er der fokus på, at styrkede motoriske færdigheder kan understøtte det enkelte barns evne til selvregulering.

Hvordan gør de?

Det pædagogiske personale og ledelsen i børnehaverne har deltaget i en opstartsworkshop med DGI. Workshoppen gav et indblik i teoretiske perspektiver på den motoriske udvikling. På workshoppen blev der gennemført praktiske øvelser, der har styrket det pædagogiske personales fokus på motorik i leg med børnene. Efterfølgende har DGI været på fire legebesøg, hvor de har sat legeaktiviteter i gang for børnene, og har faciliteret fælles refleksioner med det pædagogiske personale. Forløbet blev afsluttet med en fælles workshop for personale og forældre, for at give forældrene en forståelse for, hvordan der arbejdes i dagtilbuddet med at styrke børnenes motorik.

Hvilke erfaringer har kommunen gjort sig undervejs?

Det pædagogiske personale i Glostrup Kommune har gennem samarbejdet med DGI oplevet et kompetenceløft i form af en bedre forståelse for børns motorik og motorikkens betydning for læring og trivsel. Der er etableret et fælles sprog om motorik, og barnets motoriske udvikling er blevet et opmærksomhedspunkt ift. at identificere begyndende mistrivsel. Det pædagogiske personale har således et særligt fokus på, hvordan barnets motorik kan have betydning for mistrivsel, samt hvordan motoriske øvelser kan være med til at øge trivslen.

Dagtilbudspersonalet oplever samtidig, at det har været værdifuldt for forældrene at deltage i DGI's afsluttende workshop. Her fik de gennem praktiske øvelser inspiration til at lege med deres børn på nye måder. Samtidig har det været muligt for det pædagogiske personale efterfølgende at vejlede forældrene i, hvordan de kan arbejde med aktiviteterne i hjemmet for at styrke barnets motorik, sanser og følelser. Det pædagogiske personale oplever desuden, at der er gode erfaringer med at inddrage sundhedsplejersken i dialogen om barnets motorik.

Samarbejdet med DGI opleves at have haft stor betydning for den daglige pædagogiske praksis, hvor nye typer af aktiviteter er blevet en del af hverdagen i dagtilbuddene. En pædagog fortæller for eksempel:

"Vi har noteret i ugeplanen, hvilke aktiviteter vi laver. Vi har for eksempel en børnehavegruppe, som skulle på tur og lugte til ting."

Efter forløbet planlægger personalet ture ud af huset på nye måder, hvor de søger ruter, som kan udfordre og udvikle børnenes motorik og sanser på vejen. Derudover har dagtilbuddene fået en "aktivitetsansvarlig" på legepladsen, der har ansvar for at igangsætte lege, der understøtter udviklingen af børnenes motorik og sanser.

Hvad kræver det?

I Glostrup Kommune har samarbejdet med DGI været centralt for arbejdet med Krop, sanser og følelser. For at samarbejdet med DGI er velfungerende, kræver det tydelig ledelsesmæssig opbakning og opfølgning på afholdte aktiviteter. Det er samtidig vigtigt, at DGI-forløbet integreres som en del af hverdagen i dagtilbuddene. Endelig er det nødvendigt at være opmærksom på, at det for forældre kan være grænseoverskridende at kaste sig ud i at lege. Der er behov for at støtte forældre i dette.

Det er samtidig vigtigt at informere forældrene om det målrettede fokus på motorikkens betydning for læring og trivsel og i dagtilbuddet og dermed bidrage til forældrenes forståelse for vigtigheden af barnets motorik.

"Det er selvfølgelig en kæmpestor tilfredsstillelse at se, at det, vi gør, virker. Fordi det virker bedre, end det vi gjorde før."

Dagtilbudsleder, Glostrup Kommune

Refleksionsspørgsmål til forældresamarbejde

Vi ved fra forskning, at åbenhed, dialog og gensidighed bidrager til en tillidsfuld relation mellem dagtilbud og forældre. Især i arbejdet med børn i udsatte positioner er det afgørende, at samarbejdet er baseret på tillid og en fælles forståelse for, hvad der skal til for at understøtte barnet bedst muligt.

Brug disse spørgsmål til at reflektere over, hvordan I kan skabe en mere tillidsfuld relation mellem forældre og dagtilbud:

- Hvad gør vi, for at forældre får tillid til os som pædagogisk personale/andre fagpersoner?
- Hvordan rammesætter vi et ligeværdigt samarbejde, hvor forældre inddrages som eksperterne på deres barn?
- Hvordan sætter vi vores egne kompetencer om børn og børnefællesskaber bedst muligt i spil i forældresamarbejdet?
- Hvornår lykkes vi med at skabe trygge rammer for den gode relation og en åben dialog med forældre?
- Hvordan fungerer det, når vi bruger systematiserede redskaber til dialogen?

Brug disse spørgsmål til at reflektere over, hvordan I involverer forældre mere i at støtte deres barns læring og trivsel samt udvikling:

- Hvordan arbejder vi med at involvere forældrene i at støtte deres barns trivsel, læring, udvikling og dannelse? Er der behov for, at vi bliver mere systematiske i vores tilgang?
- Hvilke rammer har vi for at dele viden, erfaringer og opmærksomheder mellem dagtilbud og hjem? Hvad kan vi gøre mere af eller på en anden måde?
- Hvornår oplever vi, at vi støtter forældrene i deres forældrerolle? Hvordan kan vi bruge praktisk guidning sammen med forældrene? I hvilke situationer giver det mening, og er der nogle redskaber eller aktiviteter, som kan støtte os i det?
- Hvordan skaber vi situationer i dagtilbuddet eller i hjemmet, hvor forældrene får støtte til deres forældrerolle?

Refleksionsspørgsmål til det tværfaglige samarbejde

Vi ved fra forskning, at det tværfaglige samarbejde er afgørende for at skabe de bedste betingelser og muligheder for trivsel, læring, udvikling og dannelse for børn i udsatte positioner. Det tværfaglige samarbejde handler både om at få sat flere fagligheder i spil samt at få koordineret samarbejdet på tværs af de fagligheder.

Brug disse spørgsmål til at reflektere over, hvordan det tværfaglige samarbejde ser ud hos jer:

- Hvilke muligheder har vi for faglig refleksion og vidensdeling på tværs af faggrupper hos os? Hvilke formelle og uformelle mødepunkter har vi?
- Hvilke organisatoriske eller strukturelle greb kan vi gøre brug af for at styrke rammen om det tværfaglige samarbejde?
- Hvilke systematiske værktøjer eller tilgange gør vi brug af i det tværfaglige samarbejde? Har vi en fast mødestruktur eller faste dagsordenpunkter på vores tværfaglige møder?
- Hvilke muligheder har vi for at iværksætte en tidlig tværfaglig indsats, når der opstår en bekymring for et barn?

Refleksionsspørgsmål til samarbejde med frivillige og civilsamfund

Samarbejde med frivillige og civilsamfund kan være med til at gøre en forskel ved at understøtte det pædagogiske arbejde i dagtilbud. Samarbejdet med frivillige aktører og civilsamfundet beror på andre betingelser og præmisser end forældresamarbejdet og det tværfaglige samarbejde. Det kræver derfor, at der er her klare rammer og tydelige forventninger til, hvad I hver især kan tage med ind i samarbejdet.

Brug disse spørgsmål til at reflektere over, hvordan I kan samarbejde med frivillige og civilsamfundet:

- Hvilke muligheder har vi for at samarbejde med frivillige? Hvilke muligheder har vi for at samarbejde med civilsamfundet?
- Hvad kan vi få ud af et samarbejde med frivillige og civilsamfundet? Hvad vil det betyde for børn og familier i udsatte positioner?
- Hvordan sikrer vi, at der er klare forventninger og rammer mellem os og de frivillige samarbejdspartnere?
- Til lederen: Hvad kræver et samarbejde med frivillige og civilsamfundet af mig? Hvilke type ledelse kalder et sådant samarbejde på?

Litteraturliste

Bleses, D., Højen, A., Jensen, P., Rathe, A.B., Boisen, L. A., Nielsen, H. & Jensen, C.H. (2019). Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen. En målrettet og struktureret indsats, som virker ved at styrke læringsmiljøet for de yngste.

Hansen, J.H., Molbæk, M., Høybye-Mortensen, M., Jensen, C.R., Kristensen, R.M., Mehlsen, A. & Sommer, L. (2021). På Tværs. En undersøgelse af samarbejdet om børn i mistrivsel. Frederiksberg: NUBU Nationalt center for forskning i udsathed blandt børn og unge.

Kousholt, D. & Berliner, P. (2013). Vidensbaseret indsats over for udsatte børn i dagtilbud-modelprogram: VIDA-forskningsrapport 3. Forældreinddragelse. København: Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.

Lindeberg, N. et al (2018). Målrettede sociale indsatser i dagtilbud – Kortlægning af litteratur og forskning samt kommunale erfaringer med praksis for samarbejde. København: Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

EVA. (2016). Samarbejde mellem forældre og daginstitutioner. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2018a). Inspiration til at arbejde tværfagligt med målrettede sociale indsatser i dagtilbud. Vidensnotat. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2018b). Kvalitet i dagtilbud – pointer fra forskning. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2019). Kort om forældresamarbejde. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2020). Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan. Lige deltagelsesmuligheder for alle børn i børnefællesskaber. København: Danmarks Evalueringsinstitut EVA. (2020). Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan. Lige deltagelsesmuligheder for alle børn i børnefællesskaber. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2021). Børns start i vuggestue og dagpleje. Praksisser, erfaringer og oplevelser blandt dagtilbud og forældre. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2021). Børn i udsatte positioner i dagtilbud. National kortlægning af kommuners understøttende arbejde. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Petersen, K. E. (2008). Daginstitutioners betydning for udsatte børn – en forskningsoversigt. København: Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.

Ringsmose, C. og Svinth, L. (2019). Virkningsfuldt pædagogisk arbejde i dagtilbud. DPU, Aarhus Universitet Institut for Læring og Filosofi, Aalborg Universitet.

Schmidt, L.S.K. (2017). Pædagogers samfundsmæssige roller i forældresamarbejde. Sorø: Center for Pædagogik, Professionshøjskolen Absalon.

Svensson, A.K. (2011). "Språkstimulerende miljöer i förskolan: en utvärdering av Att läsa och berätta – gör förskolan rolig och lärorik". Borås: Högskolan i Borås.

Theilmann, B. (2020). Tidlig indsats og forebyggelse af udsathed hos børn og unge: Om tværprofessionelt samarbejde i faglig praksis. Aalborg Universitetsforlag. Aalborg Universitet. Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Ph.D.-serien.

VIVE (2018). Målrettede sociale indsatser i dagtilbud. Rapport. København.

ISBN: 978-87-974361-0-3
Udgivet af Implement Press
Udarbejdet af Implement Consulting Group og Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)
Udarbejdet for Børne- og Undervisningsministeriet
Udgivet 2023

BØRNE- OG UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR UNDERVISNING OG KVALITET

EVA
DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

IMPLEMENT
CONSULTING GROUP_